

Van Kleffens had, nog voor hij zijn eerste begroting in het publiek verdedigde, bij de Kamerleden een goede naam: hij gold als schrandere en evenwichtig. Maar vooral had hij spoedig getoond, afkerig te zijn van de hautaine geslotenheid waaraan zich bij uitstek zijn onmiddellijke voorganger, mr. J. A. N. Patijn, bezondigd had. Op woensdag 8 november riep hij de leden van de Tweede-Kamercommissie van buitenlandse zaken voor vertrouwelijk beraad bijeen. 'Ik leg u' zei hij hun, 'mijn kaarten open: morgen kunnen de Duitsers binnenrukken.'¹ Die ongewone openhartigheid werd op prijs gesteld; haar effect was, dat het, toen de minister op donderdagmiddag het woord nam, aan menig Kamerlid bekend was, welke loodzware dreiging de onuitsgesproken achtergrond vormde voor het ministerieel beoog.

Mr. van Kleffens gewaagde in zijn toespraak van de nauwe betrekkingen met België; hij hoopte, wat de oorlogvoerenden betrof, op 'een verstandig vergelijk'; hij erkende dat ons land terzake 'wellicht slechts een bescheiden rol spelen' kon; hij herinnerde in het verband van de twee dagen tevoren gepubliceerde vredesoproep van koningin Wilhelmina en koning Leopold aan de Duitse verzekering ('welker ernst niet kan worden betwijfeld') dat onze neutraliteit gerespecteerd zou worden; hij verwierp het denkbeeld om de Volkenbond vaarwel te zeggen ('de regering wenst geen oude schoenen weg te gooien vóór zij nieuwe kan aanbieden'), hij haalde ter kenschetsing van 'de Europese functie van Nederland' het woord van Thorbecke aan: 'De zelfstandigheid van Holland waar voor Europa zoveel op aan komt en zoveel van afhangt, te beschermen, is altoos een grondbeginsel der algemene staatkunde geweest.' 'Het is al meer gezegd', zo eindigde hij,

'maar het kan, met name ook met het oog op het buitenland, niet genoeg worden herhaald, dat het Nederlandse volk een afzonderlijk volk is, met een eigen aard en eigen idealen. Talloze leden van andere nationaliteiten nam het in zich op en heeft het geassimileerd, steeds zichzelf blijvend. Aan drie kanten is het met andere beschavingskringen in voortdurende aanraking, aldus eigen wezen verrijkend, zonder nochtans eigen karakter te verliezen. Aan zijn aloude vrijheden gehecht, beschouwt het Nederlandse volk zijn onafhankelijkheid, zijn ongerepteheid, zijn vrijheid om zelf en naar eigen inzicht zijn zaken te regelen, als zijn hoogste goed.

Zo, mijnheer de voorzitter, is het met dit land gesteld. Niemand kan ontkennen dat deze natie als zodanig verdient te worden erkend en in allen dele te blijven gerespecteerd. Maar dergelijke morele overwegingen daargelaten,' -

¹ G. Puchinger: *Tilanus vertelde mij zijn leven* (1966), p. 246.